

KİTAP TANITIMI

Ali SEYYAR,
**Tıbbî Sosyal Hizmetlerde
Manevî Bakım,**

Genişletilmiş 2. baskı,
Rağbet Yayınları,
İstanbul 2010.

AN ASSESMENT ABOUT THE
BOOK OF ALİ SEYYAR,
NAMED ‘SPIRITUAL CARE IN
THE AREA OF MEDICAL
SOCIAL SERVICES’

Arş.Gör. Güler GÜNEŞ

Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
gulergunes34@gmail.com

Ali Seyyar’ın dergimizin ilk sayısında tanıtacağımız Manevi Bakım adlı eserine göre, tıbbi bakım hizmetlerine resmen sosyal bir boyut katılması, 2005 yılında çıkarılan 5378 sayılı Özürlüler Kanunu ile başlamıştır. Kitabın giriş kısmında, özürlüler kanununda gerek bakım merkezlerinde gerekse ev ortamında yaşayan bakıma muhtaç özürlülere dönük tıbbi ve sosyal bakım uygulamalarına yer verilirken, özürlülerin manevi ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bakım, danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin göz ardı edildiğine değinen Seyyar, bütüncül ve etkin bakım konseptinin oluşturulması için, tamamlayıcı bir unsur olarak manevi bakım hizmetlerine de ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır.

Eser, toplumumuzun büyük çoğunluğunun mensubu bulunduğu İslam dinine ait bir terminolojiyle yazılmış olup yazarın önerdiği manevi bakım modeli de İslam dininin esaslarına göre kurgulanmıştır. Yazar, batı kaynaklı bakım modelinin İslam dini esaslarıyla yeniden yorumlanarak ilk kez bu eserde ele alındığını belirtiyor ve konunun diğer bilim insanlarının katkılarıyla zenginleştirilmesi gerekliliğine dikkat çekiyor.

Beş bölümden oluşan eserde, **ilk bölümde** maneviyatın kavramsal çerçevesi ele alınmıştır. Maneviyatla alakalı İslami ve tasavvufi terminolojiye dayanan kavramları birbirleriyle olan ilişkisi bağlamında irdeleyen yazar, bilhassa fitrat kavramından hareketle, manevi yönelimlerin insanların ihtiyacı olduğunun altını çizmiştir. Ayrıca insanların manevi eğitim ve gayret yoluyla gelişebileceğini ve bu bağlamda

manevi mutluluk hissini oluşabileceğini açıklamıştır. Aynı bölüm içinde maneviyatın bilimsel çerçevesi ile maneviyat ve ilahiyat arasındaki bağ irdelenmiştir.

Manevi bakım modelini beşeri ve manevi boyutuyla ele alacağını vurgulayan yazar, ilahiyatın ele aldığı konuların genelini maneviyat olarak nitelendirerek, manevi bakımın bilimsel altyapısının, Din Felsefesi, Din Folkloru, Din Psikolojisi, Din Sosyolojisi, Din Etnolojisi, Din Fenomenolojisi gibi ilahiyat ve sosyal içerikli manevi bilimler olacağını belirtmiştir.

Bu ilk bölümde aynı zamanda maneviyatın insan sağlığı ve psikolojisi üzerindeki etkilerini sınavan bilimsel araştırmalara yer verilmiştir. Bunlardan birisi A.B.D’ndeki Duke Üniversitesi Maneviyat ve Sağlık Merkezi Başkanı Prof.Dr. Harold König’in yaptığı araştırmaların aşağıdaki sonuçlarıdır:

- Düzenli olarak kiliseye devam eden, kendi başına ibadet eden ve İncil okuyanlarda (diyastolik) hipertansiyon görülme ihtimali, bu dinî aktivitelere nadiren katılanlara göre %40 daha azdır.
- Dinî hizmetlere düzenli olarak katılanların bağışıklık sistemi daha kuvvetlidir. Kilise veya havraya hiç gitmeyen veya nadiren gidenlerde, muhtemelen bağışıklık sistemi zayıflamış veya aşırı aktif olduğunu gösterir şekilde, interleukin 6 seviyelerinde daha yüksek olmaya meyillidir.
- Kiliseye düzenli olarak devam edenler, hiç gitmeyen veya nadiren gidenlere göre hastanede daha az yatar, hastanede yattıklarında ise daha çabuk taburcu olurlar.
- Bir kişinin dinî inancı ne kadar kuvvetli ise, hastaneye yattığında ve yatıktan sonra depresyona girme riski o kadar düşüktür.
- Dindar insanlar daha sağlıklı yaşarlar. Kiliseye en azından haftada bir gidenlerde alkol alışkanlığı ve sigara kullanımı, nadiren gidenlere göre üçte iki oranından daha azdır.
- Dindar Hıristiyan gençlerde uyuşturucu ve alkol alışkanlığı, erken cinsel suçlar, intihar düşüncesi ve teşebbüsü, inançlı olmayan gençlere göre daha azdır.

Bunun yanında eserimizde, Dr. Jeff Levin’in ‘Allah, İnanç ve Sağlık’ isimli kitabında inanç ve sağlık üzerine yapılmış 200’den fazla çalışmayı inceledikten sonra ulaştığı sonuçlara yer verilmiştir (s.86). Buna göre:

- Genellikle dindar insanlar daha sağlıklı bir hayat sürerler.
- Camiye, kiliseye veya havraya devam eden kişiler, toplum içinde daha sosyaldirler. Başka insanlarla birlikte olmak kişiye manevi güç kazandırır. Toplumla beraber sosyal dayanışma içinde yaşamak, sağlık için her zaman iyidir.
- İbadetler ve toplu dualar, pozitif hisleri ve düşünceyi aktif hale getirmektedir. Pozitif hisler ise, müspet psikolojik değişikliklere ve olumlu sıhhi gelişmelere yardımcı olmaktadır.
- İyimserlik ve ümit, hastalıklar üzerinde iyileştirici tesirler yapmaktadır.

Yazar **ikinci bölümde** ise sosyal bilimlerdeki insan modellerini ve felsefi anlamda ruh kavramını ele almış ve modern bilimin ruh kavramını zihinle birbirine karıştırdığını iddia etmiştir. Akıl ve ruh ekseninde Modern Psikoloji ve Manevi Bilimler arasında karşılaştırma yapan yazar, Modern Psikoloji’nin ruhu beynin veya sinir

sisteminin bir fonksiyonu olarak gördüğünü, manevi bilimlerin ise beyni (zihinî ve akli işlevleriyle) ruhun bir fonksiyonu olarak gördüğünü açıklamıştır. Keza, manevi bilimlerin kognitif olayların ruh kaynaklı olduğu yönünde duruş sergilediğini de belirtmiştir.

Yazara göre sosyal bilimlerdeki diğer insan modelleri insanı beşeri boyutuyla ele alırken, ‘manevi insan modeli’ insanı hem beşeri hem manevi yönüyle ele almaktadır. Manevi sosyal hizmetler insanın manevi boyutlarına hitap ettiği için, manevi insan modeli de insan varlığının maddi olmayan, yani manevi kaynaklarını ele almaktadır.

İnsanın manevi bilgi kaynakları olarak kalp, sezgi, keşif, fetanet, basiret, feraset, ilham, rüya, vicdan, irade, şuur, akıl gibi kavramları ele alan yazar, manevi bakım modelini Türk toplumuna uyarlamayı denemiştir. Bu kavramları Türk toplumunun büyük çoğunluğunun mensubu olduğu İslam dinine ait kaynaklar perspektifinde yorumlarken, sadece şuur ve akıl kavramlarının yorumunda psikoloji biliminden faydalanmıştır.

Kitabın **üçüncü bölümünde** manevi sosyal hizmetin gerek kanuni gerekse bilimsel dayanakları tartışılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda (1982) konu şu şekilde yer almaktadır:

“Her Türk vatandaşının bu anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak, milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” ibaresine ve Devletin Temel Araç ve Görevleri kısmında yer alan ‘Devletin temel araç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve Demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaştırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaktır.’” Yazar bu maddelere atıfta bulunarak manevi sosyal hizmetin devlet tarafından verilmesinin anayasal bir görev olduğunu savunmaktadır.

Kişilerin sosyal bilinçlenmeleri ve topluma uyumları için güzel ahlak ve üstün karakter geliştirmeye yönelik Sosyal Ahlak Eğitimi programlarını esas almak gerektiğini belirten yazar, manevi sosyal hizmetlerin gayesini şöylece maddeleştirmiştir (s.192):

- 1) İnsanların sosyal hayatlarını da etkileyen manevi sorunlarının çözümünde manevi kapasitelerini geliştirmek,
- 2) İnsanlara manevi açılımlar tanıyan inanç sistemleri ile bağlantılı olmalarını sağlamak,
- 3) İnanç sistemlerinin insanlar üzerinde daha etkili olması yönünde zemin ve kurumsal yapı oluşturmak,
- 4) Manevi sosyal hizmetlerin ruhuna uygun olarak, değişik sosyal gruplara yönelik politikaların geliştirilmesine ve uygulanmasına katkı sağlamak. (Mesela, bakıma muhtaçlara manevi bakım modeli geliştirmek ve uygulamak).

Manevi sosyal hizmetlerin dayandığı felsefenin insan fitratı olduğu tezinden hareketle, fitri insan modelini pozitif sosyal hizmetlerin felsefesiyle karşılaştıran yazar,

fitri insan modelinin manevi bir temele dayandığını, pozitif sosyal hizmet felsefesinin ise sadece akla dayandığını ve manevi unsurları görmezden geldiğini, bu açıdan etkisinin manevi sosyal hizmete göre daha sınırlı kaldığını öne sürmektedir. Buna rağmen yazar, manevi sosyal hizmet uygulayıcısının ilahiyat bilgisinin yanında pozitif sosyal hizmetin dayandığı psiko-sosyal temelleri bilip, hizmet verdiği insanlara bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşması gerektiğini de vurgulamaktadır. Filhakika yazar manevi sosyal hizmeti, ilahiyat ve pozitif sosyal bilimlere dayanan disiplinlerarası bir bilim dalı olarak tanımlamaktadır. Yazar, bunun yanında pozitif bir bilim dalı olan sosyal hizmete bilgi kaynaklarını bilimsel bilgi ile sınırlı tuttuğundan ötürü, kapalı sistem olduğu ve uygulamaya dönük faaliyetlerinin istenen amaca ulaşmakta yetersiz kaldığı eleştirisini getirmektedir (s.209). Bunun yanında yazar, ‘nefs’ kavramına sıklıkla değinerek pozitivist sosyal hizmetin akli ön plana çıkararak vicdani duyguları önemsemediğini, bu sebeple bireyleri nefsinin esiri olmaktan engelleyemediğini, oysa, manevi sosyal hizmetin kalbi ve vicdani kumandan yaparak ruhun aydınlanmasını sağlaması gerektiğini öne sürmektedir.

Yazar **dördüncü bölümde** manevi sosyal hizmetin esaslarını ve mesleki yönünü irdelemektedir. Manevi bakım modellerinin geliştirilmesinin toplumun sosyal ve kültürel yapısı ile yakından ilgili olduğunu belirten yazar, bundan dolayı tek tip manevi bakım modelinin geliştirilmesinin imkânsızlığından da bahsetmiştir. Seyyar, manevi bakım modelinin, bakıma muhtaç kişinin zihinsel ve duygusal boyutunun yanında ruhi tekâmülünü de hedef aldığının altını çizmiştir. Önerdiği modelin temelini oluşturan vahyilik, gaybilik, fitrilik, kaderilik, dünyevilik, uhrevilik ve ahlâkîlik (sosyal sorumluluk) kavramlarını bakıma muhtaç kişinin üzerindeki etkisi bağlamında irdelemiştir.

Dördüncü bölümün ikinci kısmında ise bakıma muhtaçlık kavramı, olumsuzluğuna rağmen insanların manevi tekâmülleri için fırsat olabileceği varsayımıyla ele alınmıştır. Geniş yorumuyla manevi bakım modelinin uygulama alanlarının sosyal hizmetlerin alanına giren bütün sosyal kesimler olduğu savıyla bu modelin muhatapları olarak çocuk yuvaları, kreş ve sokak çocukları için açılan merkezlerde kalan çocuklar, suç işlemiş ve suça yönelmiş olan çocuklar, aile içi şiddet mağduru kadın ve çocuklar, hastaneler ve psikiyatri kliniklerinde kalan hastalar, özürlüler, huzurevleri veya yaşlı bakım yurtlarında kalan yaşlılar ve yoksullar olarak belirtilse de, dar anlamda manevi bakım hizmetlerinin alanı bakıma muhtaç hasta, özürlü ve yaşlılarla sınırlandırılmıştır.

Kitabın **son bölümünde** bakıma muhtaçlığın manevi faydalarına değinen yazar, bakıma muhtaçlığın kişinin imanının ihyası için fırsat olduğu düşüncesinden hareketle, bakıma muhtaç kişinin durumuna sabredip, bu vesileyle kulluk bilincinin gelişmesini sağlayarak günahlarına kefaret olabileceğini öne sürmüştür. Bu savından hareketle bakıma muhtaç kişilere durumlarının zorluğuna sabredip, sahip oldukları diğer güzellikler için şükrederek Yaratacı’ya tevekkül etmelerini salık vermiştir. Yazar, son bölümde manevi sosyal hizmet çalışanlarına da mesleki yeterlilik ve sorumlulukla alakalı birtakım önerilerde bulunmaktadır. Konusunda bir ilk olan kitap, bakıma muhtaçlığın, bakıma muhtaç kişinin içinde bulunduğu duruma yaklaşımına göre manevi bir fırsat haline dönüşebileceği bağlamındaki yorumla son bulmaktadır. Kitabın sonunda yazarın bizzat yararlandığı Türk, İngiliz ve Alman dillerinde yazılan zengin bir kaynakça yer almaktadır.

Sonuç olarak **Tıbbî Sosyal Hizmetlerde Manevî Bakım** başlıklı eser, yazarı Ali Seyyar hocanın da belirttiği üzere Türkiye’de alanında ilk kez yayınlanmış, öncü niteliğinde bir çalışmadır. Eserin özgün bir başka yanı da, batı kaynaklı bir model olan manevi bakım modelinin, Ali Seyyar tarafından İslami kaynaklar esas alınarak yeniden yorumlanıp, Türkiye’ye uyarlanmasına çalışılmasıdır. Geniş anlamda manevi sosyal hizmet, dar anlamda manevi bakım modeli ülkemizin bilimsel ve uygulayıcı çevreleri nezdinde gündeme yeni girmiş bir meseledir ve henüz Türkiye’de hakkında yapılmış kapsamlı bir araştırma da bulunmamaktadır. Eser kapsamında yazar, manevi sosyal hizmetin bakıma muhtaç kişilere yönelik olası faydalarıyla alakalı geliştirdiği çeşitli önermelerden hareketle, bu konunun teorik ve pratik boyutlarıyla etraflı bir şekilde ele alınmasını ve başta sosyal hizmet sunan kamu kurumları olmak üzere diğer sivil kuruluşlar tarafından da verilmesinin gerekliliğini savunmuştur. Manevi bakım konusuna giriş mahiyetindeki eserin savunduğu önermeler, konuya ilgi duyan bilim insanlarının ve uygulayıcıların katkılarıyla multi-disipliner bir yaklaşımla yorumlanarak geliştirilmeyi beklemektedir. Birçok Avrupa ülkesinde manevi bakım hizmetlerinin yıllardan beri uygulandığını düşünecek olursak bu alandaki gecikmemiz, Türkiye’deki sosyal hizmet uygulamalarının niteliksel gelişimine de bir engel teşkil edecektir. Bu bağlamda Devlet Denetleme Kurulunun özürülülerle ilgili son raporunda yer alan manevi bakım ile ilgili olumlu yaklaşımları burada anılmalıdır. Diyanet ve SHÇEK Genel Müdürlüğü gibi ilgili kurumlar, manevi bakım modelinin millî çerçevesini artık oluşturmalı ve uygulamaya dönük projelerini ivedilikle geliştirmelidirler. Ali Seyyar hocanın özürülüler kanuna kazandırdığı bakıma muhtaç özürülü kavramı sayesinde bugün evlerinde yaşayan 200 bin üzerinde yoksul ve bakıma muhtaç özürülüler bakım ödeneği alabilmektedir. Manevi bakım kavramının da bir hak olarak sosyal hukuk literatürüne kazandırılması halinde tıbbi ve sosyal bakım hizmetlerine muhtaç bütün insanlara manevi destek hizmetleri de verilebilecektir. Manevi koruma kapsamına alınan dezavantajlı sosyal grupların mutluluğu ve huzuru bu şekilde daha da artacak ve hayat kalitesinin özü ortaya çıkacaktır.

Prof. Dr. Ali SEYYAR kimdir?

1960 yılında Adapazarı’nda doğan Ali Seyyar, ilk, orta ve yüksek öğrenimini Almanya’da tamamlamış, ardından Mannheim Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde (Almanya) yüksek lisans eğitimi almıştır. Ali Seyyar, doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’nde “Almanya’daki Bakıma Muhtaçların Sosyal Güvenliği” konulu teziyle tamamlamıştır (1994-1997). Bir yıl Sakarya Üniversitesi Geyve Meslek Yüksek Okulu’nda okutmanlık yaptıktan sonra 1998 yılında aynı üniversitenin İİBF. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Sosyal Siyaset ve Sosyal Güvenlik Ana Bilim Dalı’nda öğretim üyeliğine atanan Prof. Dr. Ali Seyyar, halen bu görevi yürütmektedir. Ali Seyyar, Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığında kurum danışmanlığı yapmış ve Özürülüler Kanununun çıkmasında aktif rol üstlenmiştir. Almanca ve İngilizce bilen Ali Seyyar’ın 80’nin üzerinde bilimsel makalesi ve 20’nin üzerinde kitabı bulunmaktadır.